МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Башкортостан

МКУ Отдел образования администрации МР Кигинский район РБ

МОБУ СОШ с.Еланлино МР Кигинский район РБ

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
Руководитель ШМО учителей гуманитарного цикла	заместитель директора по УВР МОБУ СОШ с.Еланлино МР Кигинский район РБ	директор МОБУ СОШ с.Еланлино МР Кигинский район РБ
________ Шарафутдинова Г.Л..	________ Шарафутдинова Г.Л.	________ Шаихова Р.Р.
Протокол № 5 от «31» 05 2023 г.		Приказ № 129 от «01» 09 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родная литература(татарская)»

для обучающихся 10-11 классов

Еланлино, 2023

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Программа по татарской литературе рассчитана на учащихся 10-х-11-х классов. В процессе изучения предмета решаются задачи, связанные с основными видами речевой деятельности, совершенствуются навыки употребления всех средств языка в текстах разных стилей. Важнейшим вопросом курса является повышение общей культуры ученика-читателя, развитие у него художественного вкуса, формирование умения анализировать, строить речевое высказывание в письменной и устной форме, вести дискуссию, соотнося различные точки зрения, информационно перерабатывать текст. Реализация вышеназванных методологических установок в целом направлена на развитие эмоциональной, интеллектуальной и эстетической сфер личности ученика-читателя.

Данная программа позволяет решать проблему формирования культуры речи современной татарской молодежи. Актуальность проблемы обусловлена необходимостью формирования речевой культуры старшеклассников, как условие развития национального самосознания. К сожалению, старшеклассники из-за отсутствия соответствующего количества часов не имеют возможность глубоко изучить творческий путь выдающихся писателей.

Повышать культуру речи необходимо каждому: тем, кто выступает на сцене, по радио, на кафедре, и тем, кто просто общается с друзьями. Грамотная устная речь способствует общения между людьми, придает речи коммуникативное совершенство. Невозможно стать истинно культурным человеком, невозможно овладеть богатством мысли, не овладев культурой речи. Точность выбора слова, правильное сочетание его с другими словами, а при необходимости и умение заменить, перефразировать ранее сказанное другими словами являются основными признаками понятия «знание языка», «владение языком».
Внедрение в процесс общения компьютерных технологий вытесняет постепенно устную коммуникацию. Это делает особенно актуальным сохранение и развитие культуры речи.

Цель изучения предмета - пробуждение и поддержание интереса к изучению татарского языка, расширение кругозора учащихся, повысить культуру речи.
Задачи:
- способствовать приобщению учащихся к речевой культуре как производной национальной культуры;
- сформировать уважительное отношение к языку как воплощению речевой

культуры;
- изучить механизмы преобразования лингвистических знаний в интеллектуальное и социальное развитие учащихся;
- воспитать уважение к требованиям речевого этикета;
- рассмотреть культурные богатства родного языка;
- подвести учащихся к осознанию, что владение нормами литературного языка - это проявление высокого уровня культуры речи, охрана литературного языка.

Актуальность: формирование культуры речи». Содержание курса нацелено на более глубокое изучение ряда сложных разделов языкознания и лингвокульторологии, способствует изучению вопросов истории языка, диалектологии, татарского языка. Данный курс позволяет рассмотреть роль языка в обществе, расширяет и углубляет знания о внутрисистемных и межпредметных связях родного языка. Элективный курс «Лексикология и культура речи» способствует формированию мировоззрения - как общенаучного, так и лингвистического в частности, воспитывает сознательно-бережное отношение к языку как феномену духовной культуры.

Ожидаемые результаты изучения курса:
- понимание татарского языка как одной из основных национально-культурных ценностей татарского народа, определяющей роли родного языка в развитии интеллектуальных, творческих способностей и моральных качеств личности;
- осознание эстетической ценности татарского языка; уважительное отношение к родному языку, гордость за него; потребность сохранить чистоту татарского языка как явления национальной культуры; стремление к речевому самосовершенствованию;
- свободно, правильно излагать свои мысли в устной и письменной форме, адекватно выражать свое отношение к фактам и явлениям окружающей жизни;
- использовать приобретенные знания и умения в практической деятельности, повседневной жизни.

Основные требования к знаниям и умениям учащихся

Учащиеся должны:
- понимать, что татарский язык одна из основных национально-культурных ценностей татарского народа;
- определять роль татарского языка в развитии интеллектуальных, творческих способностей и моральных качеств личности;
- осознавать эстетическую ценность татарского языка, уважительно

относиться к родному языку, гордиться им;
- иметь потребность сохранить чистоту татарского языка как явления национальной культуры, стремиться к речевому самосовершенствованию;
- иметь достаточный объем словарного запаса и усвоенных грамматических средств для свободного выражения мыслей и чувств в процессе речевого общения, иметь способность к самооценке на основе наблюдения за собственной речью;
- уметь сопоставлять и сравнивать речевые высказывания с точки зрения их содержания, стилистических особенностей и использованных языковых средств;
- применять приобретенные знания, умения и навыки в повседневной жизни;
- использовать родной язык как средство получения знаний по другим учебным предметам;
- уметь коммуникативно и целесообразно взаимодействовать с окружающими людьми в процессе речевого общения, совместно выполнять какие-либо задания, участвовать в спорах, обсуждениях актуальных тем;
- овладеть приемами отбора и систематизации материала на определенную тему, уметь вести самостоятельный поиск информации.
- уметь на основе анализа произведении художественной литературы осваивать речевую культуру;
- выполнять творческие исследовательские проекты.

Содержание программы

Древняя татарская литература – 7 ч.

Писатели – 7 ч.

Писатели Кигинского района – 5 ч.

Современное состояние татарской речи. Стилистические нормы – 6 ч.

Языковые черты и жанровые разновидности основных функциональных стилей современного татарского языка. – 7 ч.

Проектная работа – 2 ч.

ТЕМАТИК ПЛАНЛАШТЫРУ

10 класс – 34 сәгать

№	Тема	Эчтәлек	Сәг. саны	Укучылар эшчәнлегенең төп төрләре

1	Кереш (1 сәгать)	Кереш дәрес. Вакытлы матбугат турында әңгәмә	1	Әңгәмәдә катнашу. Уку өчен журнал яки газетаны мөстәкыйль сайлау. Дәреслек белән танышу, аның белән эшләү алгоритмын үзләштерү
2	Кеше – иң югары кыйммәт (11 сәгать)	Кеше – иң югары кыйммәт. Шәхеснең дөньядагы урыны, язмышы мәсьәләсе	1	Уку: мәгънәсен аңлап, иҗади уку. Уку әңгәмәсе: эчтәлек буенча сорауларга җаваплар бирү, укылган әсәр турында сөйләшүдә катнашу. Әдәби әсәр тексты белән эш: әдәби әсәрнең төрен һәм жанрын билгеләү, геройның хисләрен белдерә торган сурәтләү чараларын билгеләү, сәнгатьлелек чараларын тексттан табу, аларның мәгънәләрен аңлау һәм тексттагы әһәмиятен билгеләү. Әсәр героена бәя: автор сурәтләвенә нигезләнеп, телдән, геройның портретын тасвирлау. Әдәби-теоретик төшенчәләрне үзләштерү
		Күңлемдә көн һаман аяз (Г. Тукайның «Шагыйрь», «Кыйтга» («Көчләремне мин...» шигырьләре)	1	
		Киң Идел кочагында (Г. Рәхимнең «Идел» повестенда яшәү мәгънәсе мәсьәләсе)	1	
		Идел өстендә ялгыз көймә (Г. Рәхимнең «Идел» повестенда ялгызлык мотивы)	1	
		Җаныңның ваклыгын сылтама заманга... (Р. Фәйзуллинның «Җан ыңның ваклыгын...» шигырендә шәхес иреге һәм фикер иреге мәсьәләсе)	1	
		Мин – алтын төрән! (Р. Харисның «Алтын төрән» шигырендә кеше һәм вакыт мәсьәләсе куелышы)	1	
		Юлга чыксаң, намусың юлдаш булсын (И. Юзеевның «Өчәү чыктык ерак юлга» әсәрендә тормыш фәлсәфәсе)	1	
		Килер буын синнән ни көтә? (Зөлфәтнең «Кем әле син?», «Дүрт җыр» шигырьләре)	1	

		Күңел ни турында җырлый? (Р. Аймәтнең «Җәйнең соңгы җыры» шигырендә лирик герой фәлсәфәсе)	1	
		Күңел җиһанны коча (Л. Гыйбадуллинаның «Ә очасы килә...» «...Җирдән – күккә, күктән җиргә кадәр...» шигырьләре)	1	
		«Кеше – даһи тереклекнең терәге ул» (сочинение язу)	1	
3	Кеше һәм гаилә кыйммәтләре (14 сәгать)	Шәхес һәм гаилә кыйммәтләре. Әдәби әсәрләрдә мәхәббәт, гаилә мөнәсәбәтләре.	1	Уку: әсәрне аңлап, иҗади уку. Әдәби әсәр тексты белән эшләү: укыган әсәрләрнең темасын һәм проблемаларын билгеләү, әсәрләрнең идея эчтәлеген ачыклау, текстның тел үзенчәлекләрен ачыклау, әсәрләрдәге тел-сурәтләү чараларын ачыклау һәм аларның әдәби әсәрдәге ролен бәяләү. Әдәби әсәрне интерпретацияләү. Әдәби-теоретик төшенчәләрне үзләштерү
		Мәхәббәт сине яраткан кешене бәхетле итү ул (Г. Исхакыйның «Остазбикә» повестенда гаилә бәхете мәсьәләсе)	1	
		Хатын-кыз бәхете – ана булуда (Г. Исхакыйның «Остазбикә» повестенда психологизм)	1	
		Ана күңеленә кайгы кунмасын (Ә. Еникинең «Ана һәм кыз» хикәясендә ана һәм кыз мөнәсәбәтләренең гәүдәләнеше)	1	
		Ана күңеле балада... (Ш. Хөсәеновның «Әни килде» драмасында гаилә мөнәсәбәтләренең асылы)	1	
		Кешенең иң зур бурычы анасы алдында (Ш. Хөсәеновның «Әни килде» драмасының проблематикасы)	1	
		Һәр мәхәббәтнең үз тарихы (И. Юзеевның «Гашыйклар тавы» әсәрендә мәхәббәт хисенең гәүдәләнеше)	1	
		Мәхәббәтне ара ераклыгы сыный (И. Юзеевның «Гашыйклар тавы»	1	

		әсәрендә тормыш фәлсәфәсе һәм мәхәббәт идеалы)		
		«Гаилә бәхетенең нигезе яратуда» (сочинение язу)	1	
		Мәхәббәт тормышка ямь өсти (Х. Туфанның «Әйткән идең» шигырендә дуслык, мәхәббәт һәм тугрылыкның чагылышы)	1	
		Саф хисләр үлемнән дә көчлерәк (М. Җәлилнең «Ышанма» шигырендә рухи ныклык, мәхәббәт һәм изге бурыч мәсьәләләре)	1	
		Улың – нәселеңнең дәвамчысы (Р. Мөхәммәтшинның «Тырыйк» хикәясендә гаилә образының чагылышы)	1	
		Гаилә – үзе бер дәүләт ул (Р. Фәхретдиновның үгет-нәсыйхәтләрендә татар гаиләсе кануннары)	1	
		«Яхшылык эшлә дә суга сал» (Проект эше яклау)	1	
4	Кеше һәм милли холык (7 сәгать)	Кеше һәм милли холык. Әдәби әсәрләрдә милли холык гәүдәләнеше	1	Уку: мәгънәсен аңлап, иҗади уку. Әдәби әсәр тексты белән эшләү: укыган текстның эчтәлегенә кагылышлы сорауларга җавап бирү, әсәрнең темасын, проблемасын, идеясен ачыклау. Уку-укыту әңгәмәсе: укылган әсәр эчтәлегенә нигезләнеп әңгәмәдә катнашу, үз фикереңне формалаштыру һәм аны нигезли һәм яклый алу. Текстны сөйләү: иҗади сөйләү. Әдәби-теоретик төшенчәләрне үзләштерү. Үткән материалны ныгыту: гомумиләштерү, сорауларга телдән җаваплар бирү
		Ир язмышы – халык язмышы (М. Гафуриның «Үзем һәм халкым» шигыре)	1	
		Тел – милли бердәмлек символы (Р. Әхмәтҗановның «И туган тел», «Бергәләп җырлыйк» шигырьләре)	1	
		Туган телгә олы хөрмәт саклап (Р. Миңнуллинның «Туган телемә» шигыре)	1	
		Үткәннәрне белсәң, киләчәгең ачык булыр (Р. Зайдулланың «Карап торам Казаныма» шигыре)	1	

5		Холыкның тискәре сыйфатлары да була (Г. Исхакыйның «Җан Баевич» драмасы милли холыкның тискәре яклары)	1	
		Миллилегеңне югалту – милләтеңне югалту ул (Г. Исхакыйның «Җан Баевич» драмасының идея- проблематикасы)	1	
5	Нәтиҗәләр чыгару (1 сәгать)	Үткән материалны кабатлау. Нәтиҗәләр чыгару.	1	Комплекслы кабатлау. Гомумиләштерү, сорауларга җаваплар бирү. Контроль тест биремнәрен үтәү

11 класс – 34 сәгать

№	Тема	Эчтәлек	Сәг. саны	Укучылар эшчәнлегенең төп төрләре
1	Кеше һәм җәмгыять (10 сәгать)	Кеше һәм җәмгыять (Г. Тукайның «Өзелгән өмид» шигыре)	1	Уку: мәгънәсен аңлап, иҗади уку. Уку әңгәмәсе: тема буенча сорауларга җаваплар, укылган текст буенча фикер алышуда катнашу, аның нигезендә үз карашыңны формалаштыру. Әдәби әсәр тексты белән эшләү: геройның хисләрен белдерә торган сурәтләү чараларын билгеләү, әсәрдән тел-сурәтләү чараларын табу, аларның мәгънәләрен аңлау һәм тексттагы әһәмиятен билгеләү. Иҗади эш: сочинение язу
		Сүз көчле ул... (С. Рәмиевның «Сүзем һәм үзем» шигырендә тормыш идеалы)	1	
		Фәрештә һәм шайтан көрәше (Дәрдемәнднең «Куанды ил, канат какты мәләкләр... » шигырендә халык язмышы мәсьәләсе)	1	
		Мәхәббәткә богау салып булмый (К. Тинчуринның «Сүнгән йолдызлар» драмасында мәхәббәт хисенең көче)	1	
		Сугыш – кешелекнең иң зур хатасы (К. Тинчуринның «Сүнгән йолдызлар» драмасында кеше һәм сугыш мәсьәләсе)	1	
		Кешелек кануннарына төзәтмәләр кертелми (Һ. Такташның «Югалган матурлык»	1	

		драмасында гаилә һәм мәхәббәт мәсьәләсе)		
		Заман үзгәрсә дә матурлык югалмасын (Һ. Такташның «Югалган матурлык» драмасында идеология һәм чынбарлык)	1	
		Әманәт – намус сынавы (Х. Әюповның «Әманәт» шигыре)	1	
		Тик исән булсын, дип, Ватаным. (Р. Валиевның «Ватаным» шигыре)	1	
		«Гаделлек белән бу җиһан тулы нур булыр» (сочинение язу)	1	
2	Кеше һәм тарих (13 сәгать)	Тарих комы эзләрне күмә (Дәрдемәнднең «Без» шигыре)	1	Уку: мәгънәсен аңлап, иҗади уку. Уку әңгәмәсе: укыган текстның эчтәлеге буенча сорауларга җаваплар, текстның эчтәлеге һәм формасы белән бәйле сораулар формалаштыру. Әдәби әсәр тексты белән эшләү: әдәби әсәрдә геройларның позицияләрен аеру, укыган әсәрнең темасын, проблемасын, идея-эмоциональ эчтәлеген билгеләү, геройның хисләрен белдерә торган сурәтләү чараларын билгеләү, сәнгатьлелек чараларын тексттан табу, аларның мәгънәләрен аңлау һәм тексттагы әһәмиятен билгеләү. Әдәби-теоретик төшенчәләрне үзләштерү
		Шәхес тарихи җирлектән тулысынча азат түгел (Х. Туфанның «Хәят» шигыре)	1	
		Тарихның канлы битләре дә була (Р. Галиуллин «Боссойко» хикәясе)	1	
		Һәр гаиләнең үз тарихы... (М. Мәһдиев «Кеше китә – җыры кала» повестенда авыл тормышы)	1	
		Сугыш чорының үз кануннары (М. Мәһдиев «Кеше китә – җыры кала» повестенда авыл тормышына сугышның тәэсире)	1	
		Яшәү дәвам итә... (М. Мәһдиев «Кеше китә – җыры кала» повестенда тарихи чор һәм аның хуҗалары)	1	
		Үткәннәрдән килгән кунак (Т. Миңнуллинның «Шәҗәрә» драмасында күтәрелгән проблемалар)	1	
		Намусыңа тарих тузаны кунмасын (Т. Миңнуллинның	1	

		«Шәҗәрә» драмасында геройлар язмышы)		
		Хәзерге ул үткәннең дәвамы буларак яши (Т. Миңнуллинның «Шәҗәрә» драмасының идеясе)	1	
		Тарих агымына каршы барып булмый (З. Хәкимнең «Гасыр моңы» драмасында тарихи вакыйгаларның геройлар язмышына ясаган борылыш)	1	
		Иленнән аерылган – канаты каерылган (З. Хәкимнең «Гасыр моңы» драмасында шәхес каршылыгы)	1	
		Кеше язмышы – үзе тарих (З. Хәким «Гасыр моңы» драмасында тарихи чор һәм геройлар язмышы)	1	
		«Кеше китә – җыры кала» (проект эше яклау)	1	
3	Кеше һәм табигать (10 сәгать)	Әдәби әсәрләрдә кеше һәм табигать мөнәсәбәтләрен чагылдыру	1	Уку: мәгънәсен аңлап, иҗади уку. Әдәби әсәр тексты белән эшләү: укылган әсәр эчтәлеге буенча сорауларга җаваплар бирү, әдәби әсәрләренең язылу вакыты, аларда сурәтләнгән чор һәм әсәрдә күтәрелгән проблемаларны чагыштыру, әсәрнең төп фикерен ачыклау, вакыйгалар эзлеклелеген билгеләү, геройга бәя бирү, автор позициясен ачыклау, әсәрдән тел-сурәтләү чараларын табу, аларның мәгънәләрен аңлау һәм тексттагы әһәмиятен билгеләү. Әдәби әсәрне интерпретацияләү. Әдәби-теоретик төшенчәләрне үзләштерү. Үткән материалны ныгыту: гомумиләштерү, сорауларга телдән җавап бирү. Иҗади эш: сочинение язу
		Шул туфракта язсын яшәргә (К. Булатованың «Шушы яктан, шушы туфрактан без» шигыре)	1	
		Табигатьнең дә хәтере бар (Г. Зәйнәшева «Таулар моңы» шигыре)	1	
		Болын – табигатьнең гүзәл почмагы...(Ф. Бәйрәмова ның «Болын» повестенда кеше күңеленең табигать белән рухи бердәмлеге)	1	
		Табигать гарасаты – күңелдәге ташкын хисләр (Ф. Бәйрәмованың «Болын» повестенда яшәү көче биргән мәхәббәт хисе)	1	

		Табигать бишегең сау булса ... (Ф. Бәйрәмованың «Болын» повестенда психологизм)	1	
		Шәфкатьлелек – табигать бүләге (Н. Гыйматдинованың «Ак торна каргышы» повесте геройларына бәя)	1	
		Табигать могҗизасы – Ак торна (Н. Гыйматдинованың «Ак торна каргышы» повестеның темасы һәм күтәрелгән проблемалар)	1	
		Табигатьнең үче аяусыз (Н. Гыйматдинованың «Ак торна каргышы» повестеның идеясе)	1	
		«Табигать яратуга мохтаҗ» (сочинение язу)	1	
4	Нәтиҗәләр чыгару (1 сәгать)	Үткән материалны кабатлау. Нәтиҗәләр чыгару.	1	Комплекслы кабатлау. Гомумиләштерү, сорауларга җаваплар бирү. Контроль тест биремнәрен үтәү